

Canarium spp.

NAZIVI I NALAZIŠTE

Canarium spp. rod je sa oko 75 vrsta drveća iz porodice *Burseraceae*. Raste u tropskoj Africi i južnoj Aziji, od južne Nigerije prema istoku do Madagaskara, Mauricijusa, Indije, južne Kine, Indonezije i Filipina. Drvo raznih vrsta tog roda, iako međusobno slično, dolazilo je na tržište pod različitim imenima, što je bilo zbunjujuće. Zato je Institucija britanskih standarda (BSI) preporučila da sve vrste tog roda u trgovini nose standardni naziv *canarium*, i poblizu oznaku prema zemlji podrijetla, npr. indijski *canarium*, afrički *canarium* i malajski *canarium*. Međutim, trgovački nazivi indijski i afrički *canarium* obuhvaćaju samo vrste roda *Canarium spp.*, a malajski *canarium*, lokalnog naziva *kedondong*, često uz *Canarium* uključuje i neke vrste rodova *Dacryodes* i *Santiria*.

STABLO

Drveće je vazdazeleno i veliko, sa izmjeničnim perastim lišćem. Obično je visoko oko 30 m, promjera debla 0,6 do 1 m. Poneke vrste mogu dosegnuti i visinu preko 50 m, uz promjer debla od 1,5 m. Debla mogu imati izrazito žilište, a čista su do približno 12 m visine.

DRVO

Makroskopska obilježja

Srž je obično ružičasta ili svijetlosmeđa, katkad sa žutim prugama, ili je crvenkastosmeđa. Bjeljika je svjetlija i često nije jasno uočljiva. Tekstura je fina do srednje gruba, a žica prilično ravna do slabo dvostruko usukana. Drvo je sjajno, bez osobitog mirisa i okusa. Može sadržavati do oko 1,68 % silicija.

Mikroskopska obilježja

Drvo je rastresito porozno, sa mnoštvom tila u srži. Perforacije članaka traheja potpune su. Pore su sitne, promjera manjeg od 100 mikrometara i gustoće do 20 po mm^2 . Drvni su traci višeredni, uži od pora, sa nekoliko redova rubnih uspravnih stanica. Jažice između parenhima trakova i članaka traheje velike su. Libri-formska su vlakna septirana. Aksijalni je parenhim paratrahealan, vazicentričan.

Fizikalna i mehanička svojstva

Gustoća drva u apsolutno suhom stanju kreće se od 400 do 580 kg/m^3 .

Indijski *canarium* po svojstvima čvrstoće uglavnom je podjednak američkom mahagoniju (*Swietenia macrophylla* King.). Čvrstoća savijanja ipak mu je 25 % od čvrstoće mahagonija. Čvrstoća afričkog *canariuma* slična je čvrstoći drva agba (*Gossweilerodendron balsamiferum* Harms), a čvrstoća malajskog *canariuma* slična je čvrstoći drva crvenog merantija (*Shorea spp.*)

TEHNOLOŠKA SVOJSTVA

Obradivost

Obradivost ručnim i strojnim alatima uglavnom je dobra, a razlikuje se od vrste do vrste, ovisno o gustoći i udjelu silicija. Relativno se lako blanja i oblikuje, ali obrada radijalnih piljenica s dvostrukom usukanošću zahtijeva veću pozornost zbog mogućnosti podizanja žice. Radi lakšeg postizanja glatke i sjajne površine, preporučuje se smanjenje kuta obrade na 20 °. Drvo dobro drži čavle i vijke i zadovoljavajuće se lijepi. Prilično se dobro politira i završno obrađuje.

Sušenje

Prilično se lako suši iako postoji sklonost stvaranju čeonih pukotina i raspuklina kao i povećanju već postojećih. Utezanje od sirovoga do apsolutno suhog stanja maleno je. Tangencijalno iznosi od 3,5 do 5,0 %, a radijalno od 2,0 do 3,0 %.

Trajnost i zaštita

Srž drva *Canarium* prirodno nije osobito trajna, pa je podložna napadu ksilofagnih mikroorganizama i termita. Bjeljiku usto vrlo često napadaju bjeljikari. Permeabilna je i može se lako impregnirati zaštitnim sredstvima, a srž je izrazito nepermeabilna i teško se impregnira.

Uporaba

Canarium je drvo za unutrašnju stolariju, podove u kućanstvima, pokućstvo i kutije za pakiranje, a često se rabi te za lagane konstrukcije u natkrivenim prostorima.

Ostalo

Vrste *C. indicum* L. i *C. ovatum* Engl. pripadaju najvažnijem drveću istočne Indonezije, jugozapadnog Pacifika i Filipina, a rađaju jestivim orašastim plodovima. Ostale vrste, s najvažnijom *C. luzonicum* (Blume) A. Gray, proizvode smolu elemi. *C. odontophyllum* Miq. vrsta je s delikatesnim hranjivim plodom okusa sličnog avokadu. Nakon namakanja u vrelu vodu, kora i meso ploda jestivi su.

Literatura

1. Richter, H.G.; Dallwitz, M.J., 2000 onwards. Commercial timbers: descriptions, illustrations, identification, and information retrieval. In English, French, German, Portuguese, and Spanish. Version: 16th April 2006. <http://delta-intkey.com>
2. The Timber Research and Development Association (TRADA), 1979: Timbers of the world, The Construction Press Ltd., Lancaster, England.
3. Wikipedia, the free encyclopedia.

doc. dr. sc. Jelena Trajković
izv. prof. dr. sc. Radovan Despot